

CE SE ÎNTÂMPLĂ ÎNTRE IRAN ȘI ISRAEL?

By Andrei-Mihai Luchian

1. Context general și declanșarea conflictului

1.1. Premise istorice și rivalități ideologice

Relația dintre Iran și Israel a fost tensionată încă din anii '80, dar conflictul a căpătat dimensiuni geopolitice majore odată cu dezvoltarea programului nuclear iranian și implicarea ambelor state în conflicte indirecte din regiune. Iranul, o republică teocratică islamică, susține o serie de grupări anti-israeliene din Orientul Mijlociu, precum Hezbollah în Liban, Hamas în Fâșia Gaza și miliții šiite în Siria și Irak. Aceste alianțe și strategii regionale fac parte din ceea ce Iranul numește „axa de rezistență împotriva sionismului și imperialismului”.

Israelul, la rândul său, se consideră înconjurat de amenințări existențiale și a dezvoltat o doctrină militară axată pe descurajare și neutralizare preventivă a pericolelor. Pentru Israel, un Iran nuclear ar însemna o amenințare intolerabilă, nu doar strategică, ci și ideologică, mai ales în contextul declarațiilor liderilor iranieni privind „ștergerea Israelului de pe hartă”.

Această tensiune latentă a fost accentuată de lipsa unei linii diplomatice directe între cele două state și de un lung șir de conflicte indirecte (proxy wars), atacuri cibernetice, sabotaje și asasinate de înalt nivel. Încă de la începutul anilor 2000, Israelul a urmărit activ dezvoltările din Iran, pregătindu-se pentru eventualitatea unui conflict deschis.

1.2. Contextul anului 2025 și factorii declanșatori

În 2025, lumea se confruntă deja cu o instabilitate geopolitică majoră: războiul prelungit din Ucraina, tensiunile în Taiwan, criza energetică globală și polarizarea alianțelor internaționale. În acest climat, Iranul a intensificat activitățile din programul său nuclear. Raportările din partea Agenției Internaționale pentru Energie Atomică (AIEA) indicau că Iranul se află la doar câteva săptămâni de acumularea suficientului uraniu îmbogățit pentru o armă nucleară, în ciuda faptului că regimul de la Teheran susținea că programul are scopuri pașnice.

Pe de altă parte, Israelul se afla într-o stare de alertă continuă încă din octombrie 2023, în urma atacurilor devastatoare comise de Hamas, cu sprijin iranian indirect. Răspunsul militar israelian din Gaza și Siria a fost doar preludiul unei acțiuni mai mari. Pentru guvernul israelian condus de Benjamin Netanyahu, o intervenție preventivă împotriva Iranului devenise nu doar o opțiune militară, ci o necesitate strategică.

Un alt factor declanșator a fost percepția israeliană că susținerea Iranului pentru Hamas, Hezbollah și milițiile Houthi a crescut în agresivitate și eficiență, iar o acțiune coordonată împotriva Israelului ar putea deveni iminentă. În acest cadru, Israelul a identificat „o fereastră de oportunitate” în care

capacitățile militare ale Iranului și rețelele sale de influență regională se aflau într-un punct minim de eficiență.

1.3. Decizia de atac și începutul confruntării

În zorii zilei de 13 iunie 2025, Israelul a lansat o campanie aeriană complexă și de mare amploare, denumită „Rising Lion”. Aceasta a avut drept ținte principale instalațiile nucleare de la Natanz și Isfahan, centre de cercetare, baze de rachete și, în mod semnificativ, conducerea militară și de informații a Iranului. Atacurile au dus la moartea unor figuri cheie, inclusiv a șefului Gărzilor Revoluționare, Hosein Salami, și a șefului Statului Major al Forțelor Armate, Mohamad Bagheri.

Această mișcare a fost justificată oficial de Israel prin necesitatea „de a distruge și degrada capacitățile nucleare ale Iranului” înainte ca acestea să devină operaționale. Neoficial, analiștii au speculat că Israelul urmărește o schimbare de regim sau cel puțin o slăbire radicală a regimului teocratic de la Teheran, în vederea neutralizării amenințării pe termen lung.

Contraatacul Iranului nu a întârziat. În aceeași zi, regimul iranian a lansat operațiunea „True Promise 3”, trimițând peste 150 de rachete balistice și peste 100 de drone asupra orașelor israeliene, inclusiv Tel Aviv, Haifa și Ierusalim. Atacurile au vizat infrastructura militară și de informații, dar au provocat și pierderi civile.

1.4. Implicații imediate

În câteva ore, Orientul Mijlociu s-a transformat într-un teatru de război de mari proporții, cu riscul clar de regionalizare și internaționalizare a conflictului. Sute de victime civile au fost raportate de ambele părți, iar sistemele de apărare antirachetă au fost copleșite de valul de atacuri. Houthii din Yemen și alte grupuri pro-iraniene au lansat, la rândul lor, rachete asupra Israelului.

Pe plan internațional, reacțiile au fost diverse. SUA au cerut reținere, UE s-a declarat îngrijorată, iar Rusia și China au condamnat atacurile israeliene. Negocierile diplomatice privind programul nuclear iranian au fost suspendate imediat.

Este important de remarcat că, în ciuda retoricii de ambele părți, conflictul a fost perceput în mod diferit la nivel internațional: Israelul s-a prezentat ca un stat care acționează din autoapărare, în timp ce Iranul s-a descris drept victima unui act de agresiune nejustificată.

1.5. Concluzie intermediară

Debutul conflictului Israel-Iran din iunie 2025 nu este o surpriză absolută pentru analiștii geopolitici, dar severitatea și viteza escaladării sunt fără precedent în istoria recentă a Orientului Mijlociu. Este vorba despre un conflict în care dimensiunile strategice, nucleare, religioase și geopolitice se împletesc, generând un risc major pentru securitatea regională și internațională.

Conflictul este deopotrivă o manifestare a frustrărilor strategice ale Israelului și a deciziilor politice interne ale Iranului. Lipsa unei platforme reale de negociere și ascensiunea factorilor militari în

procesul decizional conduc la o concluzie îngrijorătoare: acest conflict este doar la începutul unei posibile crize de durată, cu implicații globale.

2. Desfășurarea evenimentelor

2.1. Ziua 1: 13 iunie 2025 – Atacul inițial israelian și contraatacul iranian

Conflictul dintre Israel și Iran a cunoscut o escaladare fără precedent în dimineața zilei de **13 iunie 2025**, când Israelul a lansat o **campanie aeriană de mare amploare** sub denumirea de cod „**Rising Lion**”. Loviturile aeriene și operațiunile clandestine desfășurate simultan au vizat:

- facilități nucleare iraniene de la **Natanz** și **Isfahan**;
- baze de rachete strategice;
- clădiri asociate cu conducerea militară și de informații a Iranului.

În cadrul acestui atac au fost eliminate ținte importante, inclusiv:

- **Hosein Salami**, comandantul Gărzilor Revoluționare;
- **Mohamad Bagheri**, șeful Statului Major General;
- mai mulți **oameni de știință iranieni** implicați în programul atomic.

Scopul declarat de Israel a fost acela de a „**degrada, distruge și elimina capacitatea Iranului de a produce arme nucleare**”. Atacul a fost extrem de coordonat, implicând drone, bombardiere de ultimă generație și acțiuni ale serviciilor de informații. Israelul a anunțat că acțiunea nu este o „invazie” ci o „operațiune specială” cu caracter preventiv.

Reacția Iranului a fost rapidă. În aceeași seară, Teheranul a lansat **operațiunea „True Promise 3”**, un atac masiv care a inclus:

- peste **150 de rachete balistice**;
- mai mult de **100 de drone de atac**;
- coordonare cu **grupările aliate** (Houthii din Yemen, miliții šiite din Irak și Siria).

Țintele iraniene au inclus centre militare și de informații din Israel, dar și zone urbane precum **Tel Aviv**, **Haifa**, **Ierusalim** și așezări din apropierea graniței cu Libanul.

2.2. Zilele 2–3: 14–15 iunie – Escaladare și extinderea fronturilor

Pe **14 iunie**, campania israeliană s-a extins, vizând noi obiective:

- o **bază majoră de rachete din Kerman**;
- infrastructura energetică, inclusiv cel mai mare zăcământ de gaze din lume – **South Pars**;
- alte instalații industriale strategice.

Acțiunea a dus la **un incendiu de proporții**, provocând oprirea temporară a instalațiilor de procesare. Iranul a răspuns acuzând Israelul de **sabotaj energetic și atac economic**, suspendând toate negocierile nucleare aflate în desfășurare cu AIEA și alte state.

În paralel, atacurile iraniene asupra orașelor israeliene au continuat. **Sirenele de raid aerian** au sunat constant în Tel Aviv, iar mai multe rachete au fost interceptate de sistemele de apărare **Iron Dome** și **David's Sling**. Cu toate acestea, câteva rachete au reușit să atingă obiective civile.

La nivel internațional, Consiliul de Securitate al ONU a fost convocat de urgență, iar **marile capitale europene** au emis apeluri la încetarea focului. În același timp, Rusia și China au condamnat atacul israelian, în timp ce SUA și-au exprimat sprijinul pentru dreptul Israelului de autoapărare, dar au cerut moderație.

2.3. Ziua 4: 16 iunie – Intensificarea conflictului

Pe 16 iunie, confruntările s-au intensificat. Iranul a bombardat din nou **Tel Aviv, Haifa** și periferii din sudul Israelului. Pierderile umane au crescut de ambele părți. Ministerul Sănătății din Iran a raportat:

- peste **224 de morți**;
- aproximativ **90% dintre aceștia fiind civili**.

În Israel, datele oficiale indicau:

- cel puțin **10 persoane ucise**, inclusiv **copii**;
- peste **67 de răniți** în atacurile de dimineață.

Israelul a continuat atacurile asupra:

- **rafinăriilor de petrol iraniene**;
- **infrastructurii de transport energetic**;
- **depozitelor de muniție și rachete** de pe teritoriul iranian și din Siria.

Explozia din Teheran, petrecută pe 16 iunie seara, a fost una dintre cele mai puternice din seria de lovituri, provocând panică în rândul populației și întreruperea comunicațiilor în mai multe cartiere.

2.4. Atacuri indirecte și implicarea aliaților

De remarcat este și implicarea **actorilor proxy** susținuți de Iran:

- **Hezbollah** a lansat rachete din sudul Libanului, dar a fost rapid contracarat de forțele israeliene;
- **Houthii din Yemen** au atacat porturi comerciale israeliene cu drone maritime;

- **grupări šiite din Irak** au amenințat interesele americane din regiune, fără acțiuni majore directe în această fază.

Se conturează un model de conflict pe mai multe niveluri:

- între state (Israel–Iran);
- între armate regulate și grupări proxy;
- între infrastructuri strategice și civili prinși la mijloc.

Acest model complică intervenția internațională și face dificilă trasarea unei „linii roșii” clare pentru fiecare actor implicat.

2.5. Reacțiile interne și mobilizarea populației

În Iran, atacurile israeliene au dus la un val de **proteste și mobilizare națională**. Mass-media de stat a prezentat Israelul ca un agresor imperialist, iar liderii religioși au chemat populația la rezistență. În același timp, familiile victimelor civile au ieșit în stradă cerând explicații privind incapacitatea armatei de a apăra teritoriul național.

În Israel, opinia publică s-a divizat. În timp ce o parte a populației susține ofensiva, o altă parte acuză guvernul de lipsă de transparență și de expunerea excesivă a orașelor la atacuri. Autoritățile au decretat **stare de urgență** și au început evacuarea unor așezări din nord.

2.6. Analiză de etapă

După primele patru zile de conflict, se pot contura câteva concluzii intermediare:

- Israelul a demonstrat o **capacitate de lovire precisă**, dar nu a reușit să neutralizeze complet reacția iraniană;
- Iranul a dovedit o **capacitate de răspuns extinsă**, inclusiv la nivel regional, prin aliați;
- Situația umanitară este în deteriorare accelerată;
- Lumea este martoră la una dintre cele mai **rapide escaladări militare** din Orientul Mijlociu în ultimele decenii.

2.7. Ziua 5: 17 iunie – Intensificarea represaliilor și degradarea infrastructurii iraniene

În dimineața zilei de **17 iunie**, conflictul a intrat într-o nouă etapă. Iranul a lansat un **nou baraj de rachete** asupra Israelului, vizând în special **zonele rezidențiale din Tel Aviv**, dar și alte orașe precum Be'er Sheva, Netanya și Ashdod. Sirenele au sunat din nou în toată țara, iar sistemele Iron Dome și Arrow 3 au interceptat mare parte dintre rachete. Cu toate acestea:

- cel puțin **67 de persoane au fost rănite**;
- au fost raportate **noi decese** în sudul Israelului.

Israelul a răspuns prompt, continuând ofensiva aeriană cu atacuri asupra:

- **infrastructurii energetice iraniene;**
- **facilităților de producție de rachete balistice;**
- depozitelor de combustibil și comunicații militare din apropierea Teheranului.

Martori oculari din Iran au raportat **explozii masive în Teheran** și în orașele **Qom, Shiraz** și **Tabriz**, urmate de întreruperi de curent și până de rețea mobilă. S-a estimat că aproximativ **30% din capacitatea de distribuție a energiei electrice** din Iran a fost afectată.

În același timp, aviația israeliană a intensificat raidurile asupra unor **centre de antrenament ale Hezbollahului din Siria**, semnalând o posibilă extindere a conflictului pe un al doilea front. La granița cu Libanul, armata israeliană a fost plasată în stare de **alertă maximă**.

2.8. Efecte economice și internaționale emergente

Impactul conflictului asupra **piețelor internaționale** a devenit tot mai vizibil:

- prețul petrolului a crescut cu peste **12%** în doar 48 de ore;
- bursele asiatice și europene au reacționat negativ;
- rutele comerciale din Orientul Mijlociu au fost **deviate** sau suspendate.

Țări precum **India, Turcia, Germania** și **Brazilia** au emis avertismente de călătorie și au început evacuarea cetățenilor din Iran și Israel. Consiliul de Securitate al ONU a programat o **a doua sesiune de urgență** în decurs de trei zile, în timp ce Uniunea Europeană a anunțat un **fond special de sprijin umanitar** pentru civilii afectați din ambele țări.

2.9. Situația umanitară și moralul populației

În Iran, Ministerul Sănătății a actualizat bilanțul victimelor:

- **peste 224 de morți** în urma atacurilor israeliene;
- cel puțin **90% dintre victime sunt civili**, inclusiv copii și personal medical.

În Israel, bilanțul civililor uciși a ajuns la **minim 18 persoane**, cu zeci de răniți grav. Autoritățile au deschis adăposturi de urgență în toată țara, iar mai multe spitale funcționează în regim de criză.

În ambele țări, **moralul populației** este profund afectat. În Iran, revolta populară împotriva atacurilor israeliene este contrabalansată de frustrare față de ineficiența apărării interne. În Israel, teama de escaladare și de un conflict prelungit este prezentă în rândul civililor, în special în zonele urbane vulnerabile.

3. Argumentele Israelului

3.1. Prevenirea unui Iran nuclear – o problemă existențială

Principalul argument invocat de Israel pentru declanșarea atacului asupra Iranului este natura **existențială** a amenințării reprezentate de un **Iran înarmat nuclear**. Conducerea israeliană, în special premierul Benjamin Netanyahu, susține că un regim teocratic și agresiv precum cel iranian, care susține grupări teroriste anti-israeliene și neagă dreptul la existență al statului evreu, **nu poate fi lăsat să dețină arma supremă de descurajare**.

După modelul Coreei de Nord sau Rusiei, Israelul consideră că, odată dobândită, o **armă nucleară oferă un regim autoritar un scut de imunitate** ce limitează drastic opțiunile militare și diplomatice ale comunității internaționale. Acest lucru ar permite Iranului:

- să acționeze liber în sprijinirea aliaților săi (Hezbollah, Hamas, Houthi);
- să exercite presiuni asupra statelor din Golf și chiar asupra Europei;
- să își securizeze regimul politic intern împotriva oricărei forme de schimbare.

Din perspectiva Israelului, **timpul devine un factor critic**, iar „fereastra de oportunitate” pentru a opri Iranul din drumul său spre statutul de putere nucleară se închide rapid.

3.2. Eroziunea capacităților de descurajare ale Iranului

Un alt argument major este **slăbirea rețelei regionale de influență a Iranului**. Hezbollah, deși rămâne o forță relevantă, a fost serios afectat de campaniile aeriene israeliene din ultimii doi ani. În Siria, regimul Assad – un aliat esențial al Iranului – a fost destabilizat. În Irak, sprijinul popular pentru grupările šiite afiliate Teheranului este în scădere.

Din punct de vedere militar, Iranul a suferit pierderi tehnologice și umane importante:

- capacitățile de apărare aeriană au fost afectate;
- centrele de cercetare atomică au fost compromise prin atacuri cibernetice;
- atacurile „sub prag” (asasinarea oamenilor de știință, sabotaje) au avut succes.

Toate acestea oferă Israelului **un context strategic favorabil**. În logica militară israeliană, un **Iran slăbit este mai ușor de lovit acum decât în viitor**, când ar putea fi protejat de propria armă nucleară sau de alianțe internaționale mai solide.

3.3. Eșecul diplomației și limitările AIEA

Oficialii israelieni susțin că **diplomația internațională a eșuat** în mod repetat în a împiedica Iranul să avanseze în programul său nuclear. Tratatul de neproliferare (TNP), deși respectat formal de Iran, este considerat inefficient din moment ce inspecțiile AIEA nu au reușit să confirme sau să infirme existența unei componente militare ascunse.

În plus, **acordul nuclear din 2015 (JCPOA)**, din care SUA s-au retras în 2018, nu a fost niciodată restabilit complet, iar Iranul a continuat să îmbogățească uraniu peste limitele admise. Israelul afirmă că:

- Iranul folosește diplomația ca acoperire pentru progresul tehnologic;
- negocierile se prelungesc artificial pentru a câștiga timp;
- comunitatea internațională are o **atitudine indecisă și ezitantă**, incapabilă să impună sancțiuni sau acțiuni decisive.

Prin urmare, Israelul consideră că este **singurul actor capabil și dispus** să intervină în mod direct pentru a opri Iranul, în absența unei voințe globale ferme.

3.4. Doctrina intervenției preventive și precedentul istoric

Israelul are o **tradiție strategică solidă** în privința acțiunilor preventive:

- în 1981, a bombardat reactorul nuclear Osirak din Irak;
- în 2007, a distrus reactorul sirian de la Deir ez-Zor.

Aceste acțiuni au fost condamnate inițial, dar ulterior recunoscute ca fiind **decizii care au evitat pericole majore**. Liderii israelieni susțin că operațiunea „Rising Lion” se înscrie în aceeași logică:

- **prevenirea unei amenințări iminente** (și nu reacția la un atac);
- **demonstrarea voinței politice** de a acționa fără ezitare;
- **transmiterea unui semnal puternic** către alți potențiali inamici.

Această doctrină se bazează pe principiul că este **mai bine să plătești un preț politic astăzi decât unul militar imposibil mâine**.

3.5. Stabilizarea internă prin inițiativă externă

Pe plan intern, guvernul israelian se confruntă cu **tensiuni sociale, proteste și incertitudine politică**, în special după crizele din 2023–2024. Unii analiști susțin că ofensiva împotriva Iranului oferă și un **beneficiu politic intern**:

- unifică societatea în jurul unei amenințări externe;
- oferă guvernului legitimitate și capital politic;
- deturneză atenția de la problemele economice și politice interne.

De asemenea, ofensiva creează o **presiune psihologică asupra Iranului**, semnalând că regimul de la Teheran nu este invulnerabil. Este o metodă de **război psihologic și geopolitic**, menită să degradeze moralul elitei iraniene și să încurajeze contestarea internă.

3.6. Concluzie – raționamentul strategic israelian

Israelul consideră că a acționat în baza unei **nevoi strategice inevitabile**. Din punctul de vedere al statului evreu:

- Iranul reprezintă o **amenințare existențială**;
- diplomația a eșuat;
- contextul militar este favorabil;
- comunitatea internațională ezită;
- atacul este justificat prin doctrina intervenției preventive.

Deși nu există garanții că ofensiva va atinge obiectivele scontate, **Israelul consideră că riscul inacțiunii este mai mare decât cel al unei acțiuni**. Acesta este motivul pentru care, în viziunea leadership-ului israelian, campania militară este legitimă, oportună și necesară.

4. Criticile și poziția Iranului

4.1. Încălcarea suveranității și dreptului internațional

Iranul și aliații săi susțin că acțiunea militară israeliană din 13 iunie 2025 reprezintă o **agresiune neprovocată și ilegală**, în flagrantă încălcare a **suveranității naționale** și a **dreptului internațional**. Argumentul central este că:

- Iranul **nu a atacat Israelul** înainte de loviturile aeriene;
- instalațiile vizate se află pe teritoriul suveran iranian;
- nu a existat **niciun mandat ONU** sau acord internațional care să legitimeze intervenția.

Din această perspectivă, atacul este calificat drept un **act de război**, iar ideea de „operațiune specială preventivă” este respinsă ca fiind un **pretext geopolitic** pentru destabilizarea unui stat suveran.

Criticii atrag atenția asupra faptului că **precedente similare** (ex: invazia Irakului din 2003) au fost ulterior considerate greșeli strategice și surse de instabilitate regională pe termen lung.

4.2. Ipocrizie nucleară și dublu standard

Un alt argument major al Iranului este legat de **ipocrizia Israelului în problema nucleară**. În timp ce acuză Teheranul că dezvoltă arme nucleare, Israelul:

- **refuză să recunoască oficial** că deține un arsenal nuclear (estimat la peste 80 de focoaie);
- **nu este semnatar al Tratatului de Neproliferare Nucleară (TNP)**;
- **nu acceptă inspecții ale AIEA** asupra propriilor facilități.

Iranul, în schimb, este membru TNP și susține că programul său nuclear are **scopuri civile**: energie, medicină, cercetare. Deși există suspiciuni internaționale privind o componentă militară, **AIEA nu a confirmat oficial** existența unui plan de fabricare a bombei.

Din acest motiv, mulți actori internaționali, inclusiv unele guverne din Sudul Global, văd în acțiunea Israelului un **dublu standard periculos**, care permite anumitor state să decidă cine are dreptul la tehnologie nucleară și cine nu – în afara oricărui cadru legal uniform.

4.3. Victime civile și pedeapsa colectivă

Iranul acuză Israelul de **pedeapsă colectivă** asupra populației sale civile. Potrivit Ministerului Sănătății iranian, atacurile din perioada 13–17 iunie au cauzat:

- peste **224 de morți**, dintre care **90% civili**;
- inclusiv femei, copii, personal medical și profesori;
- sute de răniți și zeci de mii de persoane deplasate.

Bombardamentele asupra infrastructurii civile – locuințe, spitale, școli, rețele electrice – sunt considerate de partea iraniană **crime de război**, în contradicție cu normele dreptului umanitar internațional (Convențiile de la Geneva).

Iranul subliniază că **distrugerea facilităților non-militare** afectează direct condițiile de trai ale populației și agravează o criză umanitară deja existentă din cauza sancțiunilor internaționale.

4.4. Destabilizarea regiunii și sabotarea diplomației

Teheranul susține că scopul real al Israelului nu este strict legat de amenințarea nucleară, ci de **menținerea dominației regionale** prin slăbirea și izolarea completă a Iranului. În viziunea iraniană:

- Israelul încearcă să provoace **o schimbare de regim** la Teheran;
- acțiunea militară este parte a unei **strategii mai ample** de destabilizare (asemănătoare celor din Irak și Libia);
- momentul ales – în plină negociere nucleară – demonstrează intenția de a **sabota orice progres diplomatic**.

Această percepție este împărtășită și de unii analiști internaționali, care văd în ofensiva israeliană **o escaladare unilaterală**, cu potențialul de a declanșa un **război regional generalizat**. În opinia lor, atacul riscă să creeze un precedent periculos: acțiuni militare preemptive fără mandat internațional clar.

4.5. Accelerarea programului nuclear iranian ca reacție

Un argument strategic adus de partea iraniană și de susținătorii săi este că **acțiunile Israelului nu fac decât să întărească voința Iranului de a obține arma nucleară**. Logica este următoarea:

- lipsa unei arme nucleare a făcut Iranul vulnerabil la atac;
- existența unei astfel de arme ar fi oferit o formă de **descurajare eficientă**;
- în lipsa protecției internaționale, **singura cale de apărare este autonomia nucleară**.

Această spirală este una cunoscută în teoria relațiilor internaționale: atacurile asupra unui stat suspectat că vrea bomba nu îl opresc, ci îl motivează să o construiască mai repede.

De aceea, acțiunea israeliană poate avea **efectul invers celui dorit**, forțând Iranul să iasă complet din TNP și să urmeze **calea Coreei de Nord**.

4.6. Sprijinul popular și legitimarea regimului

Paradoxal, ofensiva israeliană a generat în Iran **un val de solidaritate națională**, chiar și în rândul segmentelor moderate ale populației, care în trecut erau critice față de regimul clerical. Sentimentul de **victimizare colectivă** și patriotism defensiv a oferit regimului de la Teheran un **cadru ideal pentru consolidarea legitimității interne**.

Prin propagandă, media de stat iraniană a transformat atacul într-o „luptă de supraviețuire a națiunii”, iar liderii religioși și politici folosesc acest conflict pentru:

- **mobilizarea populației** în sprijinul guvernului;
- **distragerea atenției de la problemele economice și sociale**;
- prezentarea regimului ca **apărător legitim al independenței naționale**.

Din acest punct de vedere, loviturile israeliene pot fi considerate **un cadou politic neașteptat pentru regimul iranian**, care reușește să exploateze agresiunea externă pentru a întări controlul intern.

4.7. Concluzie – viziunea iraniană asupra conflictului

Pentru Iran, conflictul cu Israelul este mai mult decât o dispută strategică: este **o confruntare cu implicații existențiale**, ideologice și geopolitice. Teheranul se percepe ca victimă a unei agresiuni motivate de:

- **interese hegemonice israeliene**;
- **sprijin internațional dezechilibrat**;
- **dorința de a menține monopolul nuclear** în regiune.

Criticii Israelului și susținătorii Iranului (Rusia, China, unele țări din Sudul Global) văd în această escaladare un simptom al **unei ordini internaționale dezechilibrate**, în care unii actori își permit să ignore normele și instituțiile globale.

În concluzie, poziția iraniană este construită pe patru piloni:

1. **Suveranitatea națională**;

2. **Victimizarea civilă;**
3. **Ipocrizia nucleară a Israelului;**
4. **Necesitatea unei descurajări reale.**

Aceste elemente compun un cadru narativ puternic, folosit atât în discursul intern, cât și în apelurile internaționale pentru solidaritate și recunoaștere.

◆ Ce este „Sudul Global” (Global South)?

„Sudul Global” este un termen geopolitic și economic folosit pentru a desemna țările care:

- se află în curs de dezvoltare sau emergente,
- sunt situate în general în emisfera sudică (dar nu exclusiv),
- au fost, în trecut, colonii sau au avut o poziție economică periferică în raport cu puterile occidentale.

Nu se referă strict la geografie, ci mai degrabă la **poziția economică, istorică și politică** a acestor țări în raport cu:

- **Nordul Global** – țările dezvoltate din Europa de Vest, America de Nord, Japonia, Australia etc.

◆ Exemple de țări din Sudul Global:

- **America Latină:** Brazilia, Argentina, Mexic, Columbia
- **Africa:** Nigeria, Egipt, Africa de Sud, Kenya
- **Asia:** India, Pakistan, Indonezia, Vietnam
- **Orientul Mijlociu:** Iran, Irak, Iordania

◆ Caracteristici generale:

- PIB/capita mai redus;
- Inegalități sociale mai mari;
- Acces mai limitat la tehnologie avansată și infrastructură;
- Istoric colonial sau post-colonial;
- Dorința de **autonomie geopolitică** față de marile puteri (SUA, UE, China, Rusia);
- Colaborare în organizații precum **BRICS, G77, Non-Aligned Movement**.

◆ De ce e important în contextul conflictului Israel-Iran?

Pentru că multe țări din Sudul Global:

- sunt **critice față de politica externă a Occidentului;**
- văd Israelul ca un aliat privilegiat al SUA;

- susțin **dreptul Iranului la dezvoltare nucleară pașnică**;
- consideră conflictul ca fiind parte a unei **ordini internaționale inechitabile**, în care doar unii au voie să dețină putere strategică.

5. Poziția Statelor Unite

5.1. Surprindere strategică și reacție întârziată

Atacul israelian asupra Iranului din 13 iunie 2025 a luat prin surprindere administrația americană, în ciuda relației strânse dintre cele două țări. Deși existau indicii și avertismente din partea serviciilor de informații că Israelul pregătește o acțiune ofensivă, **avertismentul oficial** a venit cu doar câteva ore înainte de declanșarea operațiunii „Rising Lion”.

Această notificare de ultim moment a limitat capacitatea SUA de a:

- **evacua cetățeni americani** din regiune;
- **pregăti un răspuns diplomatic internațional**;
- **coordona măsuri de protecție militară** pentru bazele și navele sale din Orientul Mijlociu.

Această lipsă de coordonare a fost percepută ca un **semn clar al unilateralismului israelian**, dar și ca o posibilă „pedeapsă politică” aplicată de premierul Netanyahu pentru încetinirea ajutorului militar american în alte chestiuni regionale.

5.2. Dilema strategică americană

Statele Unite se confruntă cu o **dilemă strategică profundă** în această criză. Pe de o parte, Israelul este cel mai apropiat aliat al SUA în Orientul Mijlociu – beneficiind de sprijin militar, tehnologic și diplomatic constant. Pe de altă parte, o **intervenție militară americană** directă într-un conflict cu Iranul ar reprezenta:

- o **escaladare necontrolată**;
- un **risc politic enorm** pe plan intern;
- o repetare a **greșelilor din Irak și Afganistan**.

Administrația americană, indiferent de orientarea politică (republicană sau democratică), este conștientă de **oboseala strategică** a electoratului față de angajamentele militare prelungite din Orientul Mijlociu. În plus, criza ucraineană, tensiunile din Taiwan și competiția cu China concentrează deja resursele și atenția politicii externe americane.

Astfel, SUA încearcă să adopte o **poziție de echilibru**:

- susține „dreptul Israelului de a se apăra”;
- îndeamnă la **reținere și proporționalitate**;
- evită **implicarea militară directă**.

5.3. Lecțiile trecutului: Irak, Afganistan și Libia

Istoria recentă a intervențiilor americane în Orientul Mijlociu oferă numeroase **lecții dureroase**:

- în **Irak (2003)**, invazia bazată pe presupusa existență a armelor de distrugere în masă a dus la un **dezastru umanitar și geopolitic**;
- în **Afganistan**, misiunea inițială limitată s-a transformat într-o **ocupație de 20 de ani**, încheiată cu o **retragere haotică** în 2021;
- în **Libia**, susținerea pentru răsturnarea regimului Gaddafi a dus la **anomie statală și haos intern**.

Aceste precedente au creat un **curent de opinie publică și academică** în SUA profund reticent la ideea de „regim change” prin forță militară. Iar în cazul Iranului – o țară de peste 85 de milioane de locuitori, cu o geografie dificilă și o rețea complexă de alianțe – riscurile sunt și mai mari.

Așadar, Washingtonul percepe conflictul actual drept o **capcană strategică**: orice implicare ar duce la costuri majore, fără garanții de succes sau stabilitate.

5.4. Diplomația – singura opțiune realistă

În acest context, administrația americană promovează cu insistență o **soluție diplomatică**, chiar dacă fereastra de oportunitate se îngustează rapid. Deși negocierile nucleare (revizuirea JCPOA) erau în impas înainte de atac, SUA speră să:

- **reia canalele de comunicare indirectă** cu Iranul prin intermediari (Qatar, Oman, UE);
- **evite ieșirea completă a Iranului din TNP**;
- **negocieze un acord de limitare reciprocă a acțiunilor**.

Imediat după lansarea atacurilor, **președintele Donald Trump**, a declarat că „mai există timp pentru o încheiere diplomatică a programului nuclear iranian”. Prin această declarație, administrația Trump a indicat o disponibilitate de mediere și a semnalat intenția de a evita escaladarea într-un nou război major în Orientul Mijlociu.

Este relevant că până și vocile din Congres care în mod tradițional susțin Israelul au cerut **transparență și moderație**, îngrijorate de impactul economic și de imagine pe termen lung.

5.5. Riscuri strategice și regionale pentru SUA

Pentru Statele Unite, conflictul Israel-Iran deschide mai multe **riscuri directe și indirecte**:

1. **Riscuri pentru trupele americane** din Irak, Siria, Iordania și Golful Persic, care pot deveni ținte ale milițiilor pro-iraniene.
2. **Blocarea Strâmătorii Hormuz** – prin care trece o mare parte a exportului global de petrol – ar duce la **șocuri economice globale**.

3. **Radicalizarea regiunii** – o intervenție americană ar putea legitima narativele jihadiste și ar alimenta grupările extremiste.
4. **Fracturarea alianțelor internaționale** – multe țări din Sudul Global ar putea condamna SUA pentru sprijinul acordat Israelului, în absența unui cadru legal ONU.

În plus, China și Rusia pot exploata criza pentru a **submina influența americană** în Orientul Mijlociu, oferindu-se ca mediatori sau susținători ai Iranului.

5.6. Presiune internă și calcul electoral

Poziția Casei Albe este complicată și de **presiunea electorală internă**. În contextul alegerilor prezidențiale, nici democrații, nici republicanii nu își permit să pară slabi în politica externă, dar nici să fie catalizatorii unui nou „război fără sfârșit”.

Sondajele arată că majoritatea americanilor:

- **susțin Israelul**, dar nu doresc implicarea într-un nou conflict;
- percep problema Iranului ca **importantă, dar nu urgentă**;
- consideră că SUA trebuie să se concentreze pe **problemele interne**: inflație, imigrație, polarizare politică.

În acest context, **orice decizie militară greșită** ar putea costa puncte electorale decisive.

5.7. Concluzie – o poziție de echilibristică geopolitică

Poziția Statelor Unite în conflictul Israel-Iran este una de **echilibristică diplomatică**. Pe de o parte, Washingtonul:

- sprijină Israelul ca aliat strategic;
- înțelege îngrijorările privind Iranul nuclear.

Pe de altă parte:

- dorește **evitarea unui război regional**;
- nu vrea să fie perceput ca **inițiatorul unui nou conflict**;
- se teme de **consecințele pe termen lung** asupra stabilității globale.

În concluzie, SUA încearcă să mențină un **rol de mediator și gardian al ordinii internaționale**, dar spațiul de manevră este tot mai restrâns. Dacă escaladarea continuă, America va trebui să aleagă: fie rămâne pasivă și își pierde credibilitatea regională, fie se implică și riscă o nouă criză militară majoră. Oricare dintre variante are **costuri geopolitice substanțiale**.

6. Perspective și concluzii

6.1. Escaladare controlată sau război regional?

După cinci zile de conflict intens între Israel și Iran, lumea întreagă se află în fața unui **moment de cumpănă strategică**. Confruntarea, inițiată de Israel ca o operațiune „chirurgicală” de neutralizare a programului nuclear iranian, s-a transformat rapid într-o **escaladare militară regională**, cu implicații:

- umanitare;
- energetice;
- diplomatice;
- strategice globale.

Întrebarea-cheie este: **se va limita conflictul la un ciclu de lovituri și contra-lovituri sau se va transforma într-un război deschis între state și rețele proxy?**

6.2. Scenarii posibile pentru evoluția conflictului

Analiștii internaționali conturează mai multe **scenarii posibile** pentru următoarele săptămâni:

■ *Scenariul 1: De-escaladare negociată*

Acest scenariu presupune:

- intervenția unui mediator internațional (ex: SUA, Qatar, Turcia, UE);
- oprirea atacurilor reciproce;
- revenirea la masa negocierilor privind dosarul nuclear;
- garantarea securității Israelului și a suveranității Iranului.

Este **varianta optimistă**, dar dificilă, în condițiile în care ambele părți au suferit pierderi și și-au asumat o retorică de tip „fără compromisuri”.

■ *Scenariul 2: Război indirect prelungit*

Cel mai probabil, conflictul va evolua într-o **formă de război indirect**, prin intermediul rețelelor proxy:

- **Hezbollah** în Liban;
- **Houthii** în Yemen;
- **milițiile šiite** din Irak și Siria.

Israelul va continua campaniile de lovituri aeriene, în timp ce Iranul va răspunde asimetric. Acest model a mai fost testat în trecut, dar **nivelul de intensitate actual este fără precedent**.

■ *Scenariul 3: Război total regional*

În cel mai pesimist scenariu, atacurile vor continua și vor implica:

- alte state (ex: Liban, Siria, Iordania);
- un posibil atac direct al SUA asupra Iranului;
- închiderea Strâmătorii Hormuz și o criză energetică globală.

Acest scenariu este **de evitat cu orice preț**, dar nu poate fi exclus complet, având în vedere lipsa actuală de mecanisme de deconflictuare.

▼ 6.2.1. Evacuări masive din Teheran și avertismente israeliene

În paralel cu desfășurarea conflictului, situația din Teheran, capitala Iranului, s-a agravat semnificativ. După atacurile aeriene israeliene din 14 și 15 iunie, urmate de lovituri de precizie asupra infrastructurii militare și energetice, autoritățile iraniene au emis avertismente publice și mesaje contradictorii, care au alimentat panica în rândul populației.

Începând cu 16 iunie, mii de familii au început să părăsească orașul, în special din cartierele de sud și vest, apropiate de bazele militare sau infrastructura strategică vizată anterior. Deplasarea masivă a populației s-a produs în lipsa unui plan coerent de evacuare, ducând la:

- blocaje rutiere masive;
- lipsă de combustibil;
- întreruperi ale rețelelor mobile;
- degradarea rapidă a capacității de intervenție a serviciilor de urgență.

Această panică a fost alimentată și de declarațiile publice ale oficialilor israelieni, care au transmis:

„Regimul de la Teheran poartă responsabilitatea pentru punerea în pericol a propriei populații. Facem apel la civilii iranieni să se îndepărteze de obiectivele militare. Regimul vostru a fost avertizat.”

Mesaje similare au fost diseminate și prin canale de social media, rețelele satelit și transmisii radio clandestine, ceea ce indică o componentă psihologică a strategiei israeliene.

Potrivit unor surse diplomatice, Tel Avivul ar fi transmis și mesaje private indirecte către Teheran, prin intermediul unor state terțe (ex: Qatar, Oman), avertizând că eventualele represalii asupra teritoriului israelian ar putea duce la atacuri directe asupra centrelor guvernamentale și simbolice din capitala iraniană.

Această evoluție marchează o escaladare gravă, în care distincția dintre obiective militare și spațiu urban devine tot mai neclară, generând riscuri majore pentru populația civilă și consolidând sentimentul de insecuritate generalizată.

6.3. Consecințele regionale imediate

Conflictul Israel–Iran are deja **efecte regionale profunde**:

- polarizarea taberelor: **Arabia Saudită, Emiratele și Egiptul** sprijină tacit Israelul, în timp ce **Irakul, Siria și Yemenul** se aliniază cu Iranul;
- perturbarea rutelor comerciale și energetice din Golful Persic;
- creșterea riscului de **atentate, destabilizare internă și colaps economic** în statele fragile din regiune.

Pentru vecinii apropiați, cum ar fi Libanul sau Iordania, conflictul reprezintă **o amenințare existențială**, mai ales în cazul unei implicări directe a Hezbollahului sau în cazul unei deteriorări a ordinii sociale interne.

6.4. Impactul global – energie, securitate și geopolitică

La nivel global, consecințele sunt deja evidente:

▪ *Piața energiei*

- prețul petrolului a crescut cu **peste 12%** în doar câteva zile;
- transportul maritim în zona Golfului este afectat;
- Europa, deja dependentă de surse alternative după criza ucraineană, se confruntă cu **riscuri de aprovizionare** suplimentare.

▪ *Securitate cibernetică și terorism*

- ambele părți desfășoară **campanii de atacuri cibernetice**;
- Israelul acuză Iranul de tentative de infiltrare în rețelele energetice;
- riscul de **atacuri teroriste sponsorizate indirect** a crescut în Europa și SUA.

▪ *Geopolitică și alianțe*

- SUA este prinsă într-o poziție delicată, între **loialitate față de Israel** și **presiunea de a evita un nou război în Orientul Mijlociu**;
- Rusia și China încearcă să profite de pe urma crizei, oferindu-se ca „mediatori neutri”;
- țările din Sudul Global critică dublul standard al Occidentului și solicită o **reformă a sistemului internațional de securitate**.

6.5. Lecții și implicații pentru viitor

Din acest conflict emerg câteva **lecții esențiale**:

1. **Fereastra pentru diplomație nu este infinită** – neglijarea crizelor latente poate duce la erupții bruște și violente.
2. **Doctrina intervenției preventive rămâne periculoasă** – chiar și în fața amenințărilor reale, acțiunile unilaterale pot avea efecte necontrolabile.
3. **Tehnologia modernă militară nu poate compensa lipsa soluțiilor politice** – dronele și rachetele nu pot înlocui negocierile durabile.
4. **Societatea civilă este principala victimă** – majoritatea celor uciși și răniți în acest conflict sunt civili, ceea ce ridică semne de întrebare asupra legitimității și proporționalității forței.

6.6. Concluzie generală

Conflictul dintre Israel și Iran este **mai mult decât o confruntare regională**: este o expresie a unui dezechilibru global, a unei ordini internaționale în transformare și a **fragilității mecanismelor de prevenire a războiului**.

Dacă nu se identifică rapid o **soluție politică**, acest conflict riscă să devină **punctul de inflexiune** care va reconfigura Orientul Mijlociu pentru o întreagă generație – și poate chiar lumea.

Diplomația, deși slăbită, rămâne **singura alternativă rațională**. Iar responsabilitatea pentru pace revine nu doar Israelului și Iranului, ci și **actorilor globali** care au capacitatea de a interveni: SUA, ONU, UE, Rusia, China.